

ARHANGELI IN AVTOMATI

V četrtek zvečer je v Prešernovem gledališču v Kranju gostovala skupina slovenskega gledališča iz Trsta s farso italijanskega avtorja Daria Foa »Arhangeli in avtomati«. Kranjčani so Fojjev »narobe svet«, s katerim se učinkovito norčuje iz nezdravih pojavov svoje domovine, in tržaške dramske umetnike, ki so ga spretno in temperamentno predstavili na odru, sprejeli z velikim navdušenjem.

Fo je zelo priznan italijanski umetnik in njegova dela

hitro prodirajo na evropske odrske deske. Anton Marti, ki je režiral »Arhangele«, je v gledališkem listu med drugim napisal tudi tole:

»Vendar pa menim, da nismo krivični, če trdimo, da so »Arhangeli« najpopolnejši Fojjeva farsa. Pojava »Dolgina« in njegove dogodivščine, ki jih preživi v sanjah, so tako markantno pobarvane s satirično resničnostjo, da nas ob prijetnem smehu opominjo na več kot eno resnico.

Zarek resnice posije na težka birokratična kolesa državnega aparata. Dolginu se namreč pripeti, da ga pomotoma vpišejo v državnem arhivu za psa, a kaj premorejo dokazovanja in njegova človeška pojava proti premoči

»Namesto, da bi dobil invalidsko pokojnino, bom moral plačevati pasji davek.« se jezil Dolgin, ko mu uradniki povedo, da je v državni evidenci vpisan kot pes bestard

Foto: Fr. Perdan

kolekov in državnih formularjev. Kot tak mora živeti svoje pasje življenje, da lahko spet postane človek.

Vse te dogodivščine, ki so rahlo nemogoče, Dolginu prinašajo. V resnici pa so v skladu z njegovim resničnim življenjem, če pomislimo, da ga ima skupina tedy boysev pri sebi samo zato, da počno z njim vse mogoče šale.

Njegova spoznanja tvorijo fabulo komedije, ki je prepletena s celo verigo posrečenih komičnih domislic, a pod to prevleko satire se skriva krvava vsakdanja resnica.

Tržaško slovensko gledališče deluje redno že sedemnajsto leto. V vsem tem obdobju je poleg slovenskih del iz svetovne književnosti red-

no segalo tudi po delih italijanskih avtorjev in tako utrjevalo most med kulturama italijanskega in slovenskega naroda ter tako opravljalo pomembno poslanstvo. Ob enem je v tesnih stikih z jugoslovanskimi gledališkimi hišami in zato smemo upati, da tudi njegov obisk v Kranju ne bo ostal osamjen. —

M. S.

Velika predstava se je začela

SANTIAGO, zadnjega maja — Na stadionih štirih mest Čila (Južna Amerika) — v Arici, Rancagui, Santiagu in Vini del Mar — se je včeraj s ceremonijom na najvišji ravni pričelo VII. svetovno nogometno prvenstvo, ki je že v pripravah preseglo vsa prejšnja, kaj šele bomo zvedeli o njem po »velikem finalu« 17. junija, ko bo predsednik FIFE g. Rous v glavnem člaskem mestu izročil eni izmed 16 udeleženihih reprezentanc dragoceni pokal Julesa Rimetala

Ko to pišem, je vprašanje novega prvaka več kot samo odprto. Vendar me vest ne peče, če zapišem, da ta čast ne bo doletela reprezentanc Anglije, Argentine, Bolgarije (ki tokrat prvič sodeluje v izboru), CSSR, Kolumbije (tudi prvič), Mehike in Švice. Preostanejo nam torej še enajstotrice Brazilije (prva z zadnjega prvenstva), Čila, Madžarske (9-12), Nemčije Italije, Jugoslavije (5-8), (4), Sovjetske zveze (5-8), Španije in Urugvaja. Med zadnjimi devetimi torej iščimo šampiona: največ glasov ima spet Brazilija, za njo Sovjetska zveza, ne dosti manj Čile... žoga pa je kljub napovedim okrogla in se zna obrniti po svoje.

ČILENCI LETOS GOSTIJO NAJBOLJŠE NOGOMETASE VSEGA SVETA

Žalostna vest iz »Sava«

Smrtna nesreča 19-letnega delavca Ivana Gašperlina

Delavec, ki je delal pri stroju v pnevmatikarni v straziškem obratu tovarne gumijskih izdelkov »Sava«, pri katerem se je dogodila

smrtna nesreča je bil obrnjen proč od stroja, ker je zapiseval evidenčne številke avtomobilskih plaščev. Nenadoma je stroj zašumel — znak, da je nekdo spustil disk za pritiskanje plaščev. Presenečen se je ozrl in ugledal grozljiv prizor. Disk je pritisnil Jožetu Gašperlinu glavo ob plašč. Planil je k stroju in ga odprl, da bi osvobodil ponesrečenčovo glavo in mu tako pomagal, vendar je bilo že prepozno, saj je mlademu delavcu zdrobilo lobanjo in je bil takoj mrtev.

Do nesreče je prišlo povsem nepričakovano in hitro, zato ni nihče videl, kaj je Gašperlin delal pri stroju. Vzroki so dokaj nejasni, saj to ni bilo njegovo delovno mesto. Premazoval je zračnice in jih potem dostavljil do omenjenega stroja. Stroj se počene z večjo ročico, ki pa ima precejšnji mrtvi kot, in je zato le težko domnevati, da bi se sprožila, če bi se le zadel ob njo. Vzroki nesreče so torej neznani in jih bo mogoče določneje opredeliti šele potem, ko bodo raziskane vse okoliščine, ki bi utegnile vplivati na nesrečo.

Jože Gašperlin je letos februarja dopolnil 19 let in je bil doma iz Senčurja. Pred mesecem dni se mu je rodil otrok in se je prav sedaj pripravljval na poroko. Nedolgo tega se je izučil za mizarja, vendar se je odločil, da opusti ta poklic in se izučil za gumarskega delavca. V »Savo« je prišel ob koncu preteklega meseca. Kot vedo povedati nekateri njegovi

Mojster v pnevmatikarni razkazuje stroj, kjer se je pripetila nesreča.

znanci, je bil z novim delom zadovoljen, prav tako pa tudi z dobrim zaslužkom, ki se mu je obetal.

Njegova nesreča je zelo prizadela vse njegove bližnje in žalostno odjeknila tudi med člani kolektiva. V tovarni »Sava« so težje nesreče sicer zelo poredke; zadnja smrtna nesreča se je pripetila leta 1955, ko je eksplodirala tlačna posoda.

METKA SOSIČ

Konec »medenega meseca«

Križem po svetu

London

Da bi lahko kaznovali ljudi, ki so jih zaprli po »atomskem pohodu« zoper atomsko vojno, se je britanska vlada spomnila nekakega zakona iz leta 1361. ki ni bil nikoli razveljavljen, naperjen pa je zoper »prepirljivce.«

Bonn

Bavarska socialnodemokratska stranka je sklenila, da v predvolilni gonji ne bo uporabljala za dokaze rezultatov znane FIBAG afere, v katero je vmešan obrambni minister Strauss. Na koncu sporočila je rečeno, da bo stranka kot vedno vodila »viteško borbo« v predvolilni gonji.

Washington

V pričakovanju predsednika ZDA Johna Kennedyja, ki ga je ob svojem nedavnem obisku v Washingtonu britanski premier Macmillan povabil na večerjo v britansko veleposlaništvo, je britanski državnik sedel s sponom britanskega veleposlanika na stopnice pred glavnimi vhodnimi vrati in tako pričakal svojega visokega gosta.

Z OHLADITVIJO ODNOSOV MED BONNOM IN WASHINGTONOM SE JE KONCAL »MEDENI MESEC, KI GA JE ZACEL POKOJNI JOHN FORSTER DULLES. O DRUŽINSKEM PREPIRU MED ZAHODNO NEMCIJO IN ZDA JE PRINESEL LABURISTICNI CASOPIS »NEW STATESMAN« ZANIMIV UVODNIK, KI GA V SKRAJŠANI OBLIKI POVZEMAMO.

Z največjo prizadetostjo se je John Kennedy v prvem letu svojega predsednikovanja lotil poglobljanja zavezništva z Britanijo. To ni raz-

ima prost vstop v Belo hišo sklenil, da ga »spravi v kozo« in ga ameriški predsednik med vsemi diplomati najbolj pogosto kliče na razgovore. Poglobitev aglosaksonske osi se izražava tudi v sporazumu, na kakšen način je mogoče najti izhod iz hladne vojne. Glede tega sta oba državnikla precej uskladila misli.

KENNEDY IN MACMILLAN ZAHODNI MOŽGANSKI TRUST

vidno samo iz zelo pogostih stikov, ki jih imata Kennedy in Macmillan. Tudi britanski veleposlanik v Washingtonu

BERLINSKI ZID

Berlin je vrhunsko delo anglo-ameriške ekkladnosti in soglasja. Britansko stališče do Berlina je bilo vedno stvarno. Ni bilo pripravljeno sprejeti glede bistvenih svobostin tega razdeljenega mesta, tudi prisotnost zavezniških čet je bil nujen pogoj. Vseeno pa ne škoduje večja gibčnost v razgovorih, da bi se prišlo do trajnejše rešitve berlinske krize na teh načelih. Na britanske načrte za rešitev berlinske krize so gledali kot na izdajo, ko so politiko Washingtona merili še z Dullasovimi očmi. Na hladno vojno je pokojni ameriški zunanji minister Dulles gledal z očmi vernega kristjana in hkrati odrekal razgovorom med Vzhodom in Zahodom Vsako vrednost. Čeprav ga je nuklearno ravnotežje pozneje prisililo, da se je odrekal svoji prvotni »roll back« politiki, vendar nikoli ni verjel v rešitev nemškega vprašanja. Dulles je gojil čustva in politično histerijo zahodnonemških voditeljev, s katero so si ti razlagali združitev obeh Nemčij in rešitev vzhodnonemških dežel izpod »komunističnega jarma«. V času Dullesove politike je bila zveza med Bonnomo in Washingtonom vedno bolj stvar srca kot razuma.

AMERIŠKI DEŽNIK

Prihod Kennedyja v Belo hišo ni toliko spremenil ameriške politike, izvršil pa je revolucijo v metodah. Po vsem svetu je novi predsednik prečistil stališče ZDA in odpravil prejšnji čustveni poudarek. Tudi Kennedy ne kaže pripravljenosti, da bi popuščal v bistvenih vprašanjih, vendar je ne glede na to bolj stvaren in zbran. Glede Nemčije je Kennedy naletel v Dullasovem nasledniku Adenauerju na nepopustljivega nasprotnika. Ko je ena stran stare osi Bonn-Washington že v grobu, druga stran še vedno drži v rokah križarski prapor. Britanija je prva spoznala, da Adenauer ni pripravljen, da bi stvarno ocenil predloge o Berlinu. Nasprotje razgovorom, ker bi to pomenilo priznanje sedanjega stanja. Po enoletnem prepričevanju in razlagi se je Kennedy končno prepričal o osnovnih vzrokih njegovega nasprotovanja in

NEMŠKI TRAPEZ

Odločno Kennedyjevo stališče v berlinski krizi bi lahko povzročilo posledice tudi na drugi strani z odhodom Adenauerja iz palače Schumburg. Zatone njegove osebne vladavine se namreč že nakazuje na bonški politični borzi, spremljajo pa ga nevarni politični izgrede in nadzorovano podkupvanje. Adenauerjeva zamisel Skup-

KONRAD ADENAUER STAR PO LETIH IN POLITIČNIH NAZORIH, ČEPRAV NOSI EVROPSKI KLOBUK

čina zahodnih Nemcev je dvignila roke od izgubljenih vzhodnih pokrajin, saj v bližnji prihodnosti ni mogoče pričakovati vrnitve. Nemškim voditeljem ni lahko pri-

nega tržišča je v hudem sporu z željami Amerike, da v to skupnost vključi tudi Veliko Britanijo. Za kroniko je samo še zanimiva hitrost, s katero bo Adenauer kot najzvestejši Dullesov zaveznik odšel v zaslužni pokoj.

NEMŠKI VELEPOSLANIK WILHELM GREWE - PAVEL ZARADI BERLINA

znati tega zgodovinskega dejstva, vendar so sami pripravljeni zelo malo žrtvovati. Američani so bili težko razžaljeni, ko je skupina nemških študentov predlagala ameriškega predsedniku, naj si kupi Chamberlainov dežnik.

ODLIKOVANE KUHINJE

»Končno je vendarle prišlo maščevanje za porz za pri Trefalgaru in Waterloo«, pravijo v Parizu. V Angliji so začeli dobre kuhinje odlikovati z odlikovanji. Najboljše restavracije z okusno hrano so dobile najvišja odlikovanja s tremi zvezdami. V Londonu so širili restavracije, ki so dobile tako visoka odlikovanja. Vse štiri kuhinje pa imajo Francoze za šefje kuhinje.

SKRITI TELEFON

Sir Lawrence Olivier, je skupaj z novo ženo zamenjal tudi stanovanje in telefonsko številko. Ko je znani filmski igralec pred kratkim hotel poklicati z neke restavracije svojo ženo, se je spomnil, da je pozabil novo telefonsko številko. Poklical je informativno službo in zahteval številko sir Lawrence Oliviera. »Te številke vam na žalost ne moremo sporočiti«, je dejala uradnica. »ker ima umetnik skrit telefon.« »Ali ne prepoznate mojega glasu«, je vprašal sir Lawrence Olivier uradnico. »Pri telefonu je Olivier.« Uradnica je sporočila, da pozna glas, vendar ji pravila ne dovoljujejo, da bi sporočila številko skritega telefona.

Rekli so...

- »V politiki je tako kot v umetnosti: nasprotje od dobrega ni slabo, ampak dobronamerno.«
Andre Malraux, francoski minister za kulturo
- »Stari vojaki ne umirajo, temveč počasi razpadejo.«
Douglas Mac Arthur, ameriški general
- »Več poezije je zunaj pesmi kot v njih, več vere je zunaj cerkva kot v njih in več ljubezni je zunaj zakona kot v njem.«
Robert Frost, ameriški književnik
- »Igra pristoja samo mladim, pri starih pa pomeni znak zapoznelega razvoja.«
Alec Guinness, angleški filmski igralec
- »Na sprejemih nihče toliko ne prispeva, da se ljudje zabavajo, kot tisti, ki niso prisotni.«
Andrey Hepburn, ameriška filmska igravka
- »Samo ena stvar zaskrbljuje Parižanke — dobro umit obraz. V Parizu si samo zadnjica novorojenčka lahko privoščiti, da se pokaže ljudem takšna, kot jo je napravila Oliva de Heavyland, ameriška filmska igravka
- »Če kdo govori o stvarih, ki jih ne razume, običajno govori zelo neumne stvari.«
Carlo Graeff, nemški minister

So mesta, ki so majhna po obsegu in številu prebivalstva, toda poznana v zgodovini, ker so njihova imena povezana z usodnimi dogodki v zgodovini nekega naroda. Tako mestece je Jajce — ponos srednjeveške bosanske države in ena izmed najsvetlejših strani nove jugoslovanske zgodovine.

Bogato in nemirno preteklost je imelo to mesto; njegovo trdnjavo so obkoljevale vojske mnogih osvajačev. Njegove zgodovine ni nihče pisal. Edina, ki sta vse videla in slišala in ki bi mogla vse povedati, sta Pliva in Vrba, katerih valovi so stoletja božali zidove tega mesteca.

Trdnjavo v Jajcu je zgradil bosanski graščak Hrvoje Vukčić, da bi se zaščitil od številnih osvajačev, ki so z vseh strani napadali mlado bosansko državo. Zgodovinarji datirajo postavitev trdnjave v čas od 1391 do 1404, ko se Jajce prvič v zgodovini imenuje z današnjim imenom. Predvidevajo pa, da je bila na tem mestu že prej vojaška utrdba. Pozneje je bilo Jajce sedež bosanskih kraljev, od koder je Stjepan Tomašević nekega dne poslal sultanu sporočilo, da on, bosanski kralj, nobenemu več noče plačevati davek, tudi njemu ne. Turški sultan Mehmed Fatih pa je v Jajcu leta 1463 usmrtil zadnjega bosanskega kralja in s tem končal samostojnost srednjeveške bosanske države.

In skoraj pet stoletij pozneje — v težkem in krvavem narodnoosvobodilnem boju — nekega hladnega novembra dne leta 1943 je bila tam proglašena federativna ureditev nove Jugoslavije. S tem zgodovinskim aktom je dobila Bosna samostojnost, na katero je čakala štiristo osemdeset let.

ZGODOVINSKO ZASEDANJE

Kot mnoga druga mesta v Bosni je tudi Jajce v zadnji vojni veskozi prehajalo iz enih rok v druge. Prvič je bilo osvobodeno 23. septembra leta 1942. Iste ga leta so ga še enkrat zavzeli sovražniki, toda partizani so ga spet osvobodili. Dogodki pa, ki so se prihodnje leto odigrali v Jajcu, so z velikimi črkami zapisani v zgodovini naših narodov.

V vrsti zmag, ki so jih v letu 1943 dosegle enote narodnoosvobodilne vojske, je bilo 17. avgusta osvobodeno tudi Jajce. V tem času je bilo to mestece pravzaprav središče vsega osvobodjenega ozemlja. Od tam je najvišje vojno in politično vodstvo narodnoosvobodilne vojske poveljevalo partizanskim enotam in se pripravljalo na zgodovinske odloke o nastajanju in ureditvi bodoče socialistične države. V ta čas datira tudi začetek mednarodnega političnega delovanja vrhovnega štaba NOV Jugoslavije in štaba zavezniških armad. V Jajce so še pred drugim zasedanjem AVNOJ prišle vojaške misije Velike Britanije in Združenih držav Amerike.

Skoraj pet mesecev je bilo Jajce sedež vrhovnega štaba, tovariša Tita, Centralnega

MOTIV Z ULICE STAREGA DELA MESTA

PANORAMA ROJSTNEGA MESTA REPUBLIKE JUGOSLAVIJE Z ZNAMENITIM SLAPOM PLIVE V OSPREDJU

S poti po Bosni in Hercegovini V rojstnem kraju republike Jugoslavije

komiteja KPJ in drugih političnih in kulturnih organizacij. V Jajcu je bilo tedaj tudi »Gledališče narodne osvoboditve«; pokojni Moša Pijade je tam ustanovil »TANJUG«, znanj slikar Đorđe Andrejević-Kun pa je izdelal idejno skico za naš prvi državni grb in načrte za vrsto odlikovanj za zasluge v narodnoosvobodilnem boju. Jajce je bilo torej od 17. avgusta 1943 do 8. januarja 1944 politični, vojaški in kulturni center osvobodjenega ozemlja.

Najvažnejši od vseh dogodkov v tem času v Jajcu pa je zgodovinsko drugo zasedanje AVNOJ — 29. novembra 1943. Medtem ko so enote že močne osvobodilne jugoslovanske armade krvavele na številnih bojiščih in vezale za jugoslovanska tla številne sovražnikove divizije in ko so se zavezniki po kapitulaciji Italije pogovarjali, kako bi razdelili Jugoslavijo, so se v Jajcu zbrali predstavniki iz vseh naših krajev, da bi sami odločili o uodi svoje domovine in svojega ljudstva. Na tem zasedanju so sprejeli odlok o fe-

derativni ureditvi nove Jugoslavije, razen tega pa še vrsto drugih aktov, s katerimi so bili postavljeni temelji bodoči državi.

Danes je v zgradbi, kjer je bilo zgodovinsko zasedanje, muzej AVNOJ, v katerem so razstavljeni vsi originalni dokumenti, ki so v zvezi s tem zgodovinskim obdobjem našega narodnoosvobodilnega boja; nekatero druge zgradbe, v katerih se je leta 1943 zadrževal tovariš Tito ali kjer so bili vrhovni vojni in politični organi, pa so proglašene za zgodovinske spomenike.

OBISK V KATAKOMBAH

Mestece ob sotočju Plive in Vrbasa je zaradi svoje živahne in veskozi nemirne preteklosti vse polno zgodovinskih spomenikov, ki si jih človek v enem dnevu ne more vseh ogledati. Vsekakor pa si je treba ogledati katakombe, ki so med najbolj zanimivi spomeniki. To je pravzaprav podzemeljska grobnica s kapeto, ki jo je zgradil veliki bosanski vojvoda, epiški herceg Hrvoje Vukčić. Ta prostor je vklesan v kamen in je bil namenjen za njegovo družinsko grobnico. V preddverju, z obeh strani ob vhodu, je po ena figura, katera izdelava v steni pa je šele začeta — in nikdar končana. Moška figura je na desni strani, nad njo pa elementi grba Hrvoje Vukčića, po čemer je moč sklepati, da figure predstavljajo Hrvoja in njegovo ženo Jeleno Nelepčič.

Cerkev ni dokončana, se kljub temu vidi, kako je srednjeveški graditelj našel skladne in enostavne arhitektonske rešitve v sicer grobi in enostavni notranji arhitekturi, vklesani v kamen. Na oltarskem zidu zraven križa je tudi polmeseč, kar nam lahko služi za domnevo, da je bila cerkev grajena v času, ko so bosanski vladarji sicer že prešli v krščansko vero, toda intimno še niso povsem pretrgali z bogomilstvom. Proti oltarju so odprtine v kamenju, ki bi — po vsem videzu so doč — morala biti mrtvaške jame. Pa so tudi te — kot vsa ta podzemeljska grobnica — ostale nedograjene. Približno na sredi zgornjega prostora je štirioglasta odprtina, skozi katero je prehod v spodnji del grobnice, kjer je prav tako majhen oltar.

Nedaleč stran od Katakomb so ostanki starega rim-

skega hrama, ki je bil posvečen bogu Mitrasu. Ta spomenik spada med najpomembnejše antične spomenike v Bosni in Hercegovini. Predstavlja vzhodnjaško božanstvo sonca. Reliefna podoba boga Mitrasa, ki ubija bika, je vklesana v živo steno. Datirajo ga v prvo polovico IV. stoletja, odkrili pa so ga povsem slučajno leta 1937.

TURISTIČNI CENTER BOSNE — DA ALI NE?

Po vsej pravici bi Jajce moralo biti glavno turistično središče Bosne. Ta naslov pa si za zdaj lasti še Sarajevo. Predsednik okrajnega odbora Jajce St-

KORUZNJAK NA DVORISCU TURSKE HIŠE

po Bilan pa misli, da bo z ureditvijo prometnih zvez in s postavitvijo nekaterih novih turističnih (predvsem gostinskih) objektov to mestece s komaj 8000 prebivalcev postalo eno najbolj privlačnih in tudi najbolj zanimivih turističnih središč ne le Bosne, ampak celotne Jugoslavije. To pa po pravici. Slap Plive, Plivsko jezero z izvrstnimi postrvmi, stari mlini (vodence) na Vrbasu in Plivi, kanjon Vrbasa — vse to razen že omenjenih edinstvenih zgodovinskih spomenikov privlači že zdaj v Jajce vsako leto tisoče in tisoče turistov. — Občina in okraj se zavedata, da je prihodnost v turizmu, zato vanj tudi mnogo vlagajo.

ANDREJ TRILER

Konec otroške dobe človeštva

Sto milijard planetov takih, kot je naša zemlja

Potovanje v vesolje je postalo dejstvo. Prva naslednja etapa je Luna, na katero bodo najbrž prvi stopili Rusi. Naslednje etape so ostali planeti in naposled planeti drugih Sonc. Toda za zdaj je potovanje v vesolje še vedno problemov, kot vsako drugo potovanje brez kačipotov. Pri takem potovanju pride v poštev pojem: navigacija! Na morju, kjer je vsepovsod samo voda in ni nobenega drugega predmeta, po katerem bi se ljudje lahko orientirali, odredajo ljudje smer plovbe po geografski dolžini in geografski širini, kar je dokaj preprost račun, ki ne zahteva mnogo znanja in izrednih sposobnosti. Tako je zato, ker so razdalje na Zemlji vedno stalne, kadar gre za določene kraje. Povsem drugače pa je v vesolju: tam nimamo opraviti le z dvema dimenzijama, temveč s tremi prostorninskimi dimenzijami in še s časovno dimenzijo. Na poti v vesolje moramo namreč imeti vedno pred očmi dejstvo, da se ne moremo izogniti samo levo ali desno, temveč tudi v širino in globino, čeprav ta pojma izgubita smisel v brezbrezju vesolja. Seveda samo za vseмирske potnike, ki ne nadzorujejo svojega potovanja z očesom človeka z Zemlje. Razen tega pa je zelo pomemben čas. S tem faktorjem je potrebno vedno računati, zakaj v vesolju se vse giblje in nobeno telo ni vedno tam, kjer je bilo – v vedno enaki oddaljenosti! – kot je to primer z dvema otokoma, ali dvema mestoma na Zemlji.

–ZEMLJA PLEŠE–

Zemlja se giblje okrog Sonca s hitrostjo 107 tisoč kilometrov na uro, Mars s hitrostjo 86 tisoč kilometrov na uro, Venera celo s hitrostjo 126 tisoč kilometrov na uro. Prav tako kot so različne hitrosti planetov na njihovi poti okrog Sonca, so tudi oddaljenosti planetov od Sonca različne. Najprej je torej treba v vesolju računati s tem, kje je v določenem času zemlja glede na druge planete, potem z dobo potovanja v vesolje, zakaj, če je kaj narobe s hitrostjo potovanja in s smerjo potovanja, ki lahko ukrade vesoljskim potnikom nekaj dragocenih trenutkov, ki jih zahteva vsaka korektura smeri potovanja (trenutki pa se hitro nakopičijo v minute in ure), potem se prav lahko zgodi, da določen planet, cilj potovanja – kratko malo uide!

Zaradi tega bodo morale imeti medplanetarne ladje tudi nekaj rezervnega goriva za usmerjanje v vse smeri, za pospeševanje in zaviranje. To bo potrebno zaradi pravičnega potovanja, ki bo usmerjeno najbrž kar z Zemlje, morebiti pa tudi z medplanetarne ladje same.

Vsekakor bo prva stopnja potovanja pot z Zemlje na pot umetnega satelita. V tej stopnji bo medplanetarna ladja potovala še vedno s hitrostjo Zemlje okrog Sonca. Potem bo z majhnim pospeškom postala umetni satelit, šele tedaj bo mogoče srečanje miniaturnega planeta s planetom, ki ga bo človek hotel doseči. Toda preden bo mogoče misliti na uspešno potovanje, bo potrebno čakati mesece in morda celo leta na najboljše razvrstitev planetov, ki bo omogočila najkrajšo pot – ta naj bi bila

hkrati tudi najbolj uspešna. prva postaja v vesolju – Lu-Seveda je mogoče računati tudi s povsem ravno potjo na neki planet. V tem primeru gre za balistični poštopek, za izstrelitev rakete proti planetu po poprejšnjem natančnem izračunu na Zemlji.

NA PRAGU VESOLJA

Toda ob ugotavljanju težav potovanja v vesolje se vskusimo predstaviti, kje je

prva postaja v vesolju – Lu-Seveda je mogoče računati na. Ze ob samem pogledu nanjo smo ob zavesti velikega naprečka znanosti kot razvajeni otroci, toda če poskusimo pogledati dalje, nas ta blaženost kmalu mine, zakaj ugotovimo, da smo s tem, da smo prodri do Lune, komaj stopili na prag vesolja.

Nove ugotovitve sploh ne temeljijo na trditvi, da bi bilo Sonce središče vesolja in

da razen Sonca, planetov okrog njega, zvezd in tako dalje ni ničesar v prostranosti vesolja. Dandanes je že znano, da je še mnogo sonc in osončij v vesolju in da je najmanj sto milijard planetov, na katerih so razmere takšne kot na Zemlji, torej takšne, da je na njih mogoče življenje. Ugotovljeno je tudi to, da se vesolje širi. Znanstveniki menijo, da je bilo vesolje pred 60 milijardami let sestavljeno iz vodika, najbolj enostavnega in najlažjega plina – in da je merilo v premeru okrog milijon svetlobnih let. Razen tega vsako leto v vsaki kubni miliji vesoljskega prostora nastane – iz ničesar – po en nov atom vodika. Vesolje ob tem ne spreminja svoje povprečne gostote, toda nastajajo nova osončja, nove vseмирske tvorbe.

O tem bodo znanstveniki še vedno razpravljali, vmes pa tudi proučevali utemeljenost lastnih trditvev z raziskovanji vesolja s pomočjo najodobnejših naprav. S pomočjo uporabe radijskih signalov so astronomi že zbrali veliko novih podatkov o našem osončju in tudi o dru-

gih osončij. Na ta način so zabeležili tudi trčenje nekaj ogromnih osončij v oddaljenosti nekaj milijonov svetlobnih let.

DOMIŠLIJA IN ZNANOST

Vse to in še marsikaj, kar pripravljajo v raziskovanih znanstveniki, so za nas presenečenja, ki pa se ne bodo tako kmalu nehala. Če ob tem govorimo o veliki zmagi človeškega uma, ki je omogočil pot do Lune, potem se lahko že zdaj vprašamo, kako in kdaj bodo ljudje lahko potovali do neke druge Lune, ki ne kroži okrog Zemlje v našem osončju, temveč okrog neke druge Zemlje, ki kroži okrog nekega drugega Sonca in ne tega, ki greje nas. Toda lahko bi se vprašali tudi, ali bomo kdaj krožili okrog planetov nekega drugega vesolja, ki se ponaša nekje s prav takšnimi sonci, kot je vesolje, o katerem vemo največ.

Če začnemo razmišljati tako daleč, pridemo do preprčanja, da so poti dolge milijarde svetlobnih let pač nekaj, kar zaenkrat presega celo bujno domišljijo Julesa Verne.

Morebiti pa bi se lahko to zgodilo že v naslednjem stoletju in mogoče bodo ljudje takrat srečali prva bitja nekega drugega planeta med tistimi sto milijardami planetov, ki so nekje v neskončnosti. Prav gotovo pa nobeden od teh planetov ni v našem osončju. No, in v prihodnjih stoletjih se bodo ljudje lahko že tudi spraševali: »Potujete na Luno?« – »Da.« – »Na katero?«

SOSEŠČINA V VESOLJU

Toda ob tem, ko to zapisujemo, prav dobro vemo, da se marsikdo sprašuje, kaj bi bilo, če bi se srečali ljudje z naše Zemlje z drugimi ljudmi nekega drugega planeta. V mnogih filmih in knjigah smo sledili napetim zgodbam o borbi med svetovi in nekam logično se nam zdi, da je pravzaprav mogoče ob srečanju z bitji z nekega planeta priti do spopadov svetov. Ob tem pa je vredno vedeti, da astronomi menijo, da so vsa druga osončja starejša, da je torej naše med najmlajšimi in potemtakem je povsem razumljivo, da imamo tudi mlajšo kulturo. Medtem ko pri nas še vedno ugibamo o vojni in miru, so ljudje nekega drugega planeta nemara svoj svet že tako uredili, da poznajo predvsem mir in bi nas sprejeli kvečjemu z radovednostjo.

Prav zares je človeštvo prav v teh letih šele shodilo in začelo samostojno predirati v vesolje. Brez politike in njenega učinka seveda ne gre, zakaj svet je pač tak, da še vedno misli predvsem na vojno in vojaške interese, toda tudi ta otroška bolezen bo slej ko prej minila in potem... VIKTOR SIREC

NEKAJ TRENUTKOV PRED VSTOPOM AMERISKEGA ASTRONAVTA JOHN GLENNA V KABINO, KI GA JE PONESLA V VESOLJE

Za mnoge je na vžigaličnih škatlicah večja vrednost, kot v njih

Svet na pisanih lističih...

Stara ljudska modrost ugotavlja, da je na svetu toliko okusov, kolikor je ljudi, če nima kateri od njih celo po dva ali več... Če ta rek v tolkšni meri morda ne velja za okuse, bi se prav gotovo ušeli pri vrstah dejavnosti, s katerimi se ljudje ukvarjajo v prostem času, če bi trdili, da jih je malo na svetu — teh dejavnosti namreč, oziroma »konjičkov«, kot jih tudi imenujemo. »Konjičkov« pa je vsak dan več...

Vse ljudi pa bi lahko — z ozirom na vrsto njihovih »konjičkov« — razvrstili v več skupin. O teh bi težko kaj povedal, menim le, da bi ena največjih skupin zajela zbiravce — to je tiste, ki v lastno zabavo nekaj zbirajo. Kaj? Lahko svečnike, razglednice, zveri(!) — žive in nagačene, nadalje solze filmskih igravk (!), kaktuse, prtiče, rogove, star denar, znamke, itd., itd.

ROGOVI IN SOLZE FILMSKIH IGRAVK

Ljudje so svoje dragocenosti shranjevali že skozi vso zgodovino. — Danes delajo to — bolj ali manj naskrivaj — le še nekateri, drugi (teh je mnogo več) so si dragocenosti ustvarili sami — z nepomembnimi predmeti, ki so jih zvrstili v zbirke. — Nikomur ni bila umetnost sneti živopisane etikete z vžigalične škatlice, a si je kljub nepomembnosti sneti listič ustvaril »bogastvo«, če je proces odlepjanja večkrat ponovil, etikete pa po podobnosti zložil v zvezke ali albume... Morda se je že po dveh letih zbiranja lahko pohvalil, da je filumenist, ki ima v zbirki več kot 1000 različnih vžigaličnih etiket, med njimi kar 20 zaključnih serij...

Beseda je torej o FILUMENISTI, ki jim je »konjiček« zbiranje lističev s škatlic za vžigalice.

SPOZNAJMO SVETOVNEGA PRVAKA

Na omenjenih nalepkah je toliko raznolikih prizorov, da bi vse težko obdelal v zajetni knjigi. Ti

prizori so tudi s toliko različnih področij (od prastare zgodovine, slavni oseb, pomembnih spomenikov, rastlin, živali, mest... do naj-sodobnejših tehničnih izumov), da bi se odgovoru na vprašanje, kaj prikazujejo te etikete, najbolj približal, če bi rekel, da vse.

Ko se je na primer vsa Belgija veselila uspehov mladega kolesarja RIKA VAN LOOYA, ki je razen številnih mednarodnih zmag dvakrat dosegel tudi naslov svetovnega prvaka, je tvrdka FORT izkoristila priložnost in »vrgla« na trg vžigalice, ki so imele na škatlicah serijo 20 slik s prizori VAN LOOYEVIH »lepih časov«. »Bomba« za filumeniste je bila tu...

Danes RIK ni več tisti dirkač, ki je grozil na francoskih »tourih« in italijanskih »giri«. Sem in tja kakšna etapna zmaga za svetovnega prvaka, ki ga je svet spoznal tudi z vžigaličnih škatlic, ni odlično spričevalo, medtem ko so nalepke z vsakim njegovim neuspehom več vredne, saj nikomur ne pade na pamet, da bi jih spet natisnil; vsi pa vemo, da vsaka stvar več velja, če je je manj na svetu...

NARODNE NOŠE IN PLESI

Vskoraj vseh državah so na nalepke natisnili narodne noše in nekatere redko običaje.

Naša tovarna vžigalic DRA-

VA je pred leti na nalepke natisnila nekatere noše jugoslovanskih narodov. Če ob tej postri seriji ponovimo lekcijo iz etnografije, izvedemo, da naše narodne noše lahko razvrstimo v nekaj povezanih skupin. Tako je med jadransko in panonsko skupino veliko področje dinarskih noš z nekaterimi značilnostmi in z vplivom iz vseh sosednjih skupin. Sem spada noša BOSANCA, ki jo vidimo na sliki. Največje značilnosti za te vrste noš (nekaj jih opazimo tudi na naši sliki) so: poskutane (enodelne ženske strajce), volnena ogrinjala z resami, opanki s prepletom posebne vezi (opute) nad stopali, različni moški in ženski kratki sukneni jopiči z rokavi ali brez njih (koporan, zobun), široki usnjeni pasovi in kovinski nalci.

Tudi franc. tvrdka SEITA je na nalepkah prikazala noše svojih pokrajin in tudi nekatere iz drugih dežel sveta. Na sliki v sredini vidimo nošo, kot jih imajo dekleta v francoski pokrajini NORMANDIJI ob Kanalu. Ta po-

krajina je v.ano središče francoskega kmetijstva (mlekarstva), pa tudi železove rude je v izobilju. Morda bo oko bistrega opazovavca to značilnosti pokrajine odkrilo tudi na dekletovi noši? Da še bolj očežimo spomin: v tem delu Francije je bil junija 1944. leta znameniti normandijski desant zaveznikov...

Naslednja nalepka (izšla je v posebni seriji na Poljskem) prikazuje tipično nošo in običaj prebivavcev Mazovije (Mazowsze — staro ime za poljsko pokrajino, ki danes pripada varšavskemu vojvodstvu). Poseben običaj Mazurov, kot so se imenovali prebivavci te pokrajine, je ples MAZURKA, katerega detajl vidimo tudi na nalepki.

JOŽE ZONTAR

SMRTONOSNI STRELI V MALI TOVARNI

ČLANI KOLEKTIVA TOVARNE ZA PREDDELAVO KONOPLJE »BORIS KIDRIČ« V MALEM IDJOŠU V BLIŽINI VRBASA IN MNOGI DRUGI SI NE ZNAJO ODGOVORITI NA VPRAŠANJE, KAJ JE PRIVEDLO NIKOLA ČELEBIĆA, SEFA OBRAČUNSKEGA SEKTORJA, DA JE UBIL DIREKTORJA ISTVANA TAUSA IN SEFA RAČUNOVODSTVA ZORANA NINKOVIĆA

Jutro, v katerem se je dogodil strašen zločin, se je začelo tako kot vsa druga delovna jutra. Direktor Taus se je dobre volje odpravil z doma, nekaj pred sedmo uro prišel v pisarno; izdal je nekaj navodil svoji tajnici, potem pa odšel na sestanek s šefom računovodstva Zoranom Ninkovičem in šefom obračunskega sektorja Nikolom Čelebićem. Zapri so se v majhno sobico ob vhodu, z rešetkaj na oknu in patentno ključavnico na vratih; namenjena je bila shranjevanju blagajn in dokumentov, pogosto pa so vodilni uslužbenci v njej imeli zapune razgovore. Iz sobice sprva ni bilo slišati ničesar, ker so govorili tiho.

Nenadoma pa se je iz majhne prostora zaslislalo močno vpitje, ki so ga lahko slišali vsi uslužbenci majhne upravne zgradbe. In potem se je povsem nepričakovano zaslislal še strel, nato še drugi in tretji. Bilo je pol osmih.

Uslužbeni so sprva otrpnil od presenečenja, potem pa pohiteli k sobici. Na klince: »Odprite! Kaj se je zgodilo?« ni nihče odgovarjal. Iz ene izmed sob je prihitela tudi Čelebićeva žena, ki je objokana in z drhtečim glasom zaklicala: »Da nisi, Nikola, koga ubil?«

Vrata sobice so se končno odprla. Nikola Čelebić — blod, mrk, resen, s samotresom v roki — je hripavo izrekel: »Ubil sem Tausa in Ninkovića.«

Dva uslužbenca sta takoj planila proti sobici, v kateri se je odigral zločin, vendar jima je Čelebić ukazal, da ne vstopata. Ker je bil obožen, so ga morali poslušati. Hitro so poslali po milico. Ko je Čelebić opazil, da prihajajo miličniki, se je vrnil v sobico, ki jo je medtem že zapustil in še enkrat ustrelil v Tausa. Potem se jim je popolnoma mirno predal.

Direktor Taus je šest let uspešno vodil malo tovarno

in vsi so videli v njem predvsem delavnega in sposobnega strokovnjaka. Zoran Ninković pa je prišel v podjetje še le pred 15 dnevi. Čelebić je skupaj s svojo ženo prišel v tovarno pred tremi meseci in člani kolektiva vedo povedati o njem predvsem to, da je bil zelo vpluden in miren človek.

Raziskave o primeru Čelebić se nadaljujejo. Podrobnosti niso znane, vendar je pri iskanju motiva zločina še najbolj v ospredju ugotovitev, da je Čelebić v zadnjem času večkrat zagrešil kakšno napako in da so mu bili za to računali pogosto vračnanj. Tudi njegova žena domneva, da sta pokojnika žalila njegova moža. »Nikola je ponosen človek. Vem, da mu je direktor vračal poročila. Vendar ničesar nisem mogla predvideti. Tudi to jutro, 18. maja, se je obnašal kot navadno. Ni bilo čudno, da je imel samotres, saj ga je imel vedno pri sebi.« (Ni imel dovoljenja za nosenje orožja.)

Sele ko bodo preiskave končane, bo mogoče več reči o podrobnostih tega strašnega zločina, ki je tako nepričakovano uničil tri srečne družine.

Bratec ali sestrica

Ko pride bratec ali sestrica na svet, se navadno vzbudijo pri starejšemu občutki ljubosumnja in zapostavljenosti. Z otroško naivnostjo se poslužuje vseh sredstev, samo da bi si zopet pridobil navidezno izgubljeno ljubezen in naklonjenost staršev.

Neka mati, ki je pred kratkim rodila svojega drugega otroka, je našla štiriletno

Vzivetni se moramo v duševnost teh otrok in jim pomagati pri prehodu od edinčka - ljubljence - do življenja, ki si ga bodo delili z bratom ali sestrico.

Najbolje je, da pričnemo pripraviti, še preden je drug otrok rojen. Mnogi starši zmotno mislijo, ko želijo presenetiti z novim bratcem ali sestrico, in radovedno pričakujejo, kaj bo rekel pr-

maga naj vam, ko boste pripravljali plenice in oblečke in postavljali košek. Tako bo dobil nekak občutek odgovornosti pri negi malega in se bo navidezni občutek zapostavljenosti temu umaknil. Morda je že zadnji čas, da bo otrok spoznal, da ni edini na svetu in da ni središče vsega.

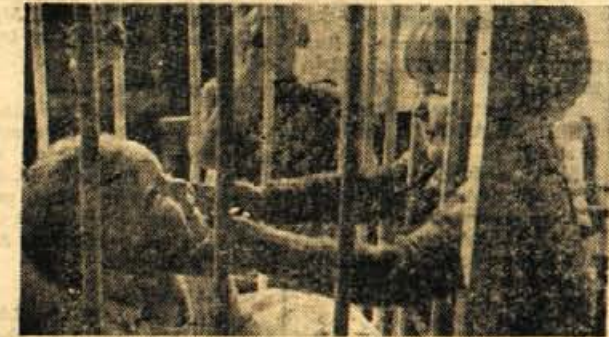
Tudi ni pravilno, da dajemo vedno enega otroka za zgled drugemu, kar se čisto dogaja. S tem lahko uničimo nekaj, kar spada med najdragocenejše pri človeških odnosih - bratovsko ljubezen. Če se otroci v mladosti zasovražijo, bodo le težko v zrelejših letih našli pricerne odnose.

Če je hčerka starejša, se pogosto dogaja, da mora brat poslušati, kako dobra in pridna je njegova sestra. Navadno se pri taki deklici vzbudijo »vzgojiteljski čuti«, vedno bi rada učila in vzgajala. To je lahko celo odbijajoče in lahko tako dekle, prav zaradi nepravilne vzgoje doma, šele po razčaranjih v življenju spozna svoje napake.

Le z veliko ljubeznijo in razumevanjem bo starešem uspelo tako vzgojiti otroke, da bodo ti pozneje samostojno stopili v življenje.

vorojenec. Navadno so starši razočarani, ko slišajo iz njegovih ust: »Nisi ga no zopet proč.«

Pravilno je, če otroka na to pripravimo. Zato mu moramo pokazati druge novorojenčke in mu s tem vzbuditi željo, da bi tudi on imel tako neblogljeno stvar doma. Po-

hčerko, ko je prišla domov, voo v solzah. Na vsa vprašanja, kaj ji vendar je, ji je mala odgovorila, da bi rada, da bi se ji ravno tako dobro godilo kot bratcu, ki ga mamica hrani in vsak dan kopije. Seveda ji je mamica obrazložila, da bratec še ne more sam jesti in da ga mora tudi kopati. Saj je njo tudi ravno tako skrbno negovala, ko je bila tako majcena. In kakšne so bile posledice? Drugi dan pravi hčerka, da sploh ne more sama jesti, celo posteljico je tudi zmočila. Vse to so bile posledice ljubosumnosti. Počutila se je zapostavljena, z vso svojo otroško odločnostjo je hotela doseči, da bi bila zopet edini predmet, ki bi jo starši ljubovali in skrbeli zanjo.

Ali negujete svoj dekolte?

Marsikatera zelo rada bere v postelji, pod vzglavje si da več blazin in tako se zatopi v branje. Nič ne pomisli, da bo prav kmalu dobila dvojno brado. Raje se usedimo na stol, če smo same, lahko položimo noge na drug stol in tako beremo. Kaj pa vaša delovna miza? Ali je tako nizka, da morate biti sključeni? Za vaše rame to res ni priporočljivo, vedno sključena drža povzroči povešena ramena in dvojno brado. Pri večernem čiščenju obraza ne smete nikoli pozabiti na vrat in dekolte. Saj pripadne poletne obleke z dekoltejem res ne moremo obleči, če nimamo lepega hrbta. Gumijaste rokavice, ki jih imamo, da si pri grobem delu obvarujemo roke,

nam koristijo tudi pri negi dekolteja. Z njimi si masiramo dekolte in tilnik. Masirajmo se z lahkim kroženjem. Nato se še obrabamo z brisačo, ki smo jo namočili v mrzli vodi. Da je koža na vratu najbolj občutljiva, vemo, zato jo bomo tudi najskrbneje negovali. Vrat pogosto izda prava leta. Če

se vam na hrbtu pogosto pojavljajo mozolji in zajedavci se negujte tako kot mozoljasto kožo na obrazu (o tem smo že pisali). Predolgo tudi ni priporočljivo ležati na vročem soncu. Koža bo, če je ne bomo res skrbno namazale z oljem ali dobro krema, postala pusta in polna majhnih gubic.

gov učinek je zelo velik. Namesto da svoje vsakdanje skrbi kažemo z mrkim pogledom in trdo stisnjenimi ustnicami, raje podarimo soljudem veder nasmeih.

Vzeti ogledalo in se naravno zasmejte (tako kot ste se navajeni smejati):

Ali se smejeje hohoho? Polem spadate med aktivne, podjetne ljudi. Radi bi vedno gospodovali. Gospodarili. Ste zelo energični, pripravljeni pomagati in zelo neradi trpite ugovore.

Ali se smejeje hihihhi? Hitro ste pripravljeni k spravljujivosti in ste malce škodljivi.

Ali se smejeje hehehe? Kritični ste, ampak na žalost ne vedno objektivni. Pri trgovskih stvareh ste zelo izkušeni, v ljubezni preveč egoistični in prav malo vam je mar, če ste priljubljeni.

Ali se smejeje hahaha? Precej velik optimist ste. Verjamate v človeško plemenitost in dobroto. Tudi razočaranja vam tega pogleda ne bodo spremenila.

Včasih ne vemo

PRI JEDI
Povabili smo goste na kosilo. Včasih se zgodi, da ti ne vedo, ali bi začeli jesti ali bi čakali gospodinjino. Pravilno je, da počakamo gospodinjino, da ona prične (ne oziraje se, ali je mlajša ali starejša oseba.)

ROKOVANJE
Prayzprav se pri nas niti ne rokujemo ob vsaki priliki, kot je to v navadi pri Nemcih. Če pa se, je vedno starejša ali nadrejena oseba tista, ki ponudi roko mlajšemu.

Ali bi smeli kozarec, ko smo že izpili jajčni liker, obližniti z jezikom, da še zadnje drobtine posebamo? Na žalost - ne, če ste povabljeni ali v lokalno. Kako pa boste v družinskem krogu naredili, je druga stvar...

LE PKOSTTIM ZA SLOVESNEJŠE PRILožNOSTI. NA JOPICI JE DIAGONALNI PLISE. N AOV RATNIKU PA JE LEPA UMETNA ROŽA

Recept

Kot smo že brale, je skuta zelo zdrava, zato si oglejte naslednji recept. Morda bo vam in vaši družini všeč.

3 banane, rum, limonin sok, sladkor, 250 g skute, 1/4 l mleka, nekaj orebov.

Prilprava:

Banane zrežite na rezine, polijte z rumom in limoninim sokom ter osladkajte. Mleko, sladkor in skuto vmešajte v kremo, nato pridenite kremi že pripravljene banane in vmešajte ter potresite še z orebi.

Mali nasveti

● Ce nam kaj prekripi po štedilniku, ga takoj osnažimo. Kuhalno ploščo kdaj pa kdaj očistimo z drobnim

Noge včasih zatečejo

Marsikateri ženi, pa čeprav ne stoji v službi, zatečejo noge in jo bolijo. Najprej pomislimo, če smo dolgo sedele s prekrižanimi nogami. Če smo, je lahko že to vzrok. Zato se odvadimo, da bi tako dlje sedele. Doma se v prostem času vlezite in

dvignite eno nogo visoko, potem jo skrcite in položite k drugi in nato iste gibe ponovite z drugo nogo. To vam delajte nekaj minut. Odpočile se boste tudi, če si boste pod noge pri ležanju podložile nekaj blazin.

smirkovim papirjem in jo kar se da tenko namažemo z oljem za šivalni stroj. Ploščo nikoli ne čistimo s peskom ali trdo kovinasto ščetko.

● Precej toka prihranimo, če skrbimo, da so dna posod ravna. Izbočena dna loncev - tudi aluminijastih - za kuhanje z elektriko niso primerna. Najboljša je seveda specialna posoda, ki je izdelana nalašč za električno kuhanje; taka posoda leži popolnoma plosko na plošči. Tudi če kuhamo z majhnim loncem na veliki plošči, pripravljamo tok.

● ELEKTRIČNI ŠTEDILNIK - Nikoli ne uporabljajmo vode pri čiščenju električnega štedilnika, ampak krpo, ki smo jo namočili v mlačni raztopini sode in nato oželi.

ANANAS PRICESKA. VAM JE VŠEČ? LASJE PADAJO GLOBOKO NA CELO IN SO PO VSEJ GLAVI KRATKO PRISTRIZENI.

Italijani na vzhodni fronti

Nedavno tega se je mudil v Moskvi znani italijanski režiser Giuseppe de Santis (poznano ga predvsem po filmih Grenki riž, Ni miru med oljkami, Rim ob 11. uri in Cesta dolga leto dni), da bi dokončal priprave za prvo italijansko-sovjetsko koprodukcijo. Film bo zrežiral de Santis, ki je skupaj z Enniom de Conciniem in Gergejem Smirnovim tudi napisal scenarij, posneli pa ga bodo v Italiji in v Sovjetski zvezi.

Po besedah De Santisa bo to film o italijanskem vojaku, ki se je v zadnji vojni boril na vzhodni fronti in spoznal, na

Film

čigavi strani je pravica. Se-stavljale ga bodo štiri zgodbe, ki bodo povezane v logično celoto.

Osrednja osebnost prve zgodbe je fašist stare garde, fanatik, ki želi v vojni napraviti kariero. Najprej ga spremljamo na grško fronto, kjer si pridobi vpliv nad generalom, ki ni fašist, in poziva na neustrašen boj, a sam ostaja v varnem zaklonišču. Nato mu sledimo v Rusijo, kjer smo pričajo njegovemu popolnemu razkrinkanju.

Junak druge zgodbe je vojak, ki so se ga že polotili dvomi. Ni niti na nemški niti na italijanski in niti na ruski strani. Želi si samo ohraniti življenje in misli, da mu bo to uspelo, če zapusti bojišče. Toda v nezmani stepi podleže: kakršna že je vojna, v njej ni mogoče stati ob strani, treba se je odločiti za eno ali drugo stran.

V tretjem delu se skupina ranjenih italijanskih vojakov vrača preko Poljske v domo-

vino. Ob tem italijanski oficir reši življenje poljski partizanki.

Zadnja zgodba se dogaja v času okoli 8. septembra 1943, ko je Italija izstopila iz vojne. Italijanski polk zajamejo jugoslovanski partizani. Tečejo pogajanja za vdajo: Italijani naj predajo orožje zato pa jim bo prosta pot v domovino. Italijanski oficir spozna, da je za Italijo vojna končana in pristane na pogoje. Nekaj vojakov se pridruži partizanom, ostali pa krenejo na pot v domovino — da ta pot se konča s spopadom z Nemci.

Kot vidimo že iz kratke vsebine tega prvega sovjetsko-italijanskega filma, gre za delo, ki naj pokaže nesmiselnost in zverinstvo vojne. Ta namen filma je De Santis v svojem govoru, ki ga je imel med svojim bivanjem v Moskvi v centralnem domu književnikov, lepo izrazil z naslednjimi besedami: »Vojno želimo pokazati tako, kot jo je videl Italijanski vojak, in prehoditi pot, po kateri je šel. Želimo, naj bodo junaki filma preprosti ljudje. Njihova tragedija je v tem, da se borijo kot sovražniki, ko bi si bili lahko prijatelji. Naš namen je, da bi ta film okreplil medsebojno razumevanje med narodi, razumevanje, ki je posebej važno sedaj, ko je dolžnost ljudi, da se nauče zaupati drug drugemu in drug drugega spoštovati.«

Literatura in film

Prenosi znamenitih in manj znamenitih literarnih del na filmsko platno so številni in z njimi se srečujemo tako rekoč vsak dan. Toda z njimi smo le redkokdaj povsem zadovoljni, kar je povsem razumljivo, saj sta književnost in film dve umetnosti, ki se razlikujeta že v svojem bistvu — v izraznem sredstvu. Zato je tudi razumljivo, da je problem prenosa literarnih del na film eden izmed najtežjih problemov — včasih se nam zazdi kar nerešljiv. Morda ga nam bodo vsaj malo osvetlila naslednja mnenja petih vidnih francoskih režiserjev o tem vprašanju.

RENE CLAIR: SVOBODA
Edini pravi način filmske obdelave literarne predloge je njena svobodna poustvaritev, prej pa jo mora režiser notranje podoživeti. Bistvo te poustvaritve je izra-

ziti literarne ideje s sredstvi scenske umetnosti in ne v suženjski vernosti tekstu.

ROBERT BRESSON: SANJE

Zame je popolnoma jasno, da mora režiser še enkrat »sanjati sanje« romanopisca. Za izmalčena nekaterih del v filmu ni mogoče dolžiti le filmskih ustvarjalcev. Rekel bi, da v vzdušju sedanjega literarnega mnenja izgubi neko delo svojo čisto obliko že v glavi tistega, ki to delo ustvarja. Delo se zmalčeno že rodi.

CLAUDE AUTANT-LARA: ČUSTVO

Slike so prav tako kot besede znaki. Toda tako v filmu kot v romanu izbira teh znakov ne izvira iz nekkih idej niti iz kakšnega vnaprej postavljenega načrta niti ni plod samovolje — ampak izvira iz nekega notranjega občutja, ki se pretaka po lastni sili in si ne potrebuje za svoj obstoj in delovanje zunanje pomoči — ki je druga stran življenja.

CLAUDE CHABROL: IZBOR

Prenos romana mora slo- neti na skrbni analizi. Mor-

ROMY SCHNEIDER SE ŽE DALJ ČASA MUDI V FRANCIJI, KJER NASTOPA V GLEDALIŠČU. PRED KRATKIM PA JE ZAIGRALA V FILMU »BOJ NA OTOKU«, KJER JE POLEG NJE NASTOPILO JEAN-LOUIS TRINTIGNANT

ROGER VADIM: ZVESTOBA

Menim, da bi moral biti film po romanu izdelan točno tako kot roman. Celotno delo, če dejanje pričamo, kar je neizbežno, moramo ostati romanu zvesti. Ne smemo od njega odstopiti. Sicer izgubimo tako prednost atmosfere in bogastva knjige: človek obsedi med dvema stoloma.

MED ZADNJI PRENOSI VELIKIH LITERARNIH DEL JE BIL SOVJETSKI FILM »KOZAKI« PO ROMANU LEVA TOLSTOJA

Novo doma...

Kaže, da si kulturni delavci Srbije zelo prizadevajo izboljšati sedanji položaj naše kinematografije. S tem namenom je svet za kulturo LR Srbije sprejel predlog za združitev vseh podjetij za proizvodnjo igranih filmov in tehnične baze v eno samo podjetje. O predlogu bo razpravljala izvršna svet LR Srbije. Na posebnem sestanku s predstavniki filmskih podjetij in nekaterih organizacij pa so tudi že ustanovili koordinacijski odbor za izvedbo tega načrta.

Velik možak je prikimal ter se odločno in razumno zazrl v Brickove oči. Vlekel je cigareto in čakal. Zatem je nenadoma strašno začuden zaprl oči. Prek Brickovega ramena je namreč zagledal kovinasti voziček, ki se je nenadoma pojavil poleg telefonskih celic. Sodeč po vseh znamenjih je bil to prav isti voziček, ki ga je pustil pri dekletu v kazini za dvigalom. Vsekakor ni mogel vedeti, kako se je nenadoma znašel tukaj, jaz pa sem. Jerry je zapeljal avtomobil s prikolico v Virginijsko ulico, zavil v Douglasov drevored in zavrl tik pred vrati, kjer smo stali. Tam ga je čakal Guy in ko se je avtomobil ustavil, je porinil Brick iz prikolice mali voziček, ki smo ga sami napravili. Guy ga je zagrabil na drugem koncu, odpahnil vrata in prinesla sta ga v predverje, kjer je stal, dokler nista prišla. Jerry je pognal kakšnih sto čevljev dalje in zavil v Lincolnov drevored, kjer je čakal poleg kazina. Ne vem, če je medtem, ko sta iztovarjala voziček in ga zapeljala v predverje, prišel kdorkoli mimo. Ta čas sva z velikonom koračila skozi kazino semkaj. Če ju je kdorkoli videl, prav gotovo ni posumil, saj nihče ne bi tako odkrito poskušal prinesiti kaj takšnega v kazino. Stvar se je slučajno mimoidočim verjetno zdela povsem normalna.

Deset do dvajset sekund je veliki možakar ogledoval mali voziček na podu. Zatem je na pol zaprl oči in pogledal Bricka.

Brick se je zasmeljal in prikimal, kakor da ga je velikan kaj vprašal. »Tako je,« je dejal, »tole je dvojnik. Seveda ne popoln. Vsaka podrobnost ne ustreza tvojemu vozičku in morda si opazil, da je tale večji. Nekaj inč (angleška mera za daljino = 2,5 cm; op. prev.) je daljši, širši in globlji. Toda zaprt je. Če boš rinil tole stvarco skozi gnečo v kazinu — in prav to boste morali storiti, gospod — prav nihče ne bo podvomil, če je to tvoj prvi voziček. In jaz ne bom...«

Notranja vrata so se odprla in v predverje je stopil možki z žensko. Stali smo, kakor je bilo dogovorjeno, tako da nihče ni zapiral vrat. Brick in možak v beli srajci sta slonela drug ob drugem ob steni pred telefonskimi celicami. Guy in jaz pa sva stala neposredno pred njima. Z rokama sem držal vozičkov ročaj. Prišla sta šla mimo in nas pogledala brez vsakršnega zanimanja. Nekaj sta se jezno pogovarjala.

»Pravim ti...« je jezno dejala ženska, »ne, ne, lahko kar greš in...« Ze sta bila zunaj v drevoredu in vrata so zapihala za njima.

Brick je nadaljeval: »Vzel boš tale voziček in ga zapeljal noter prav v blagajniško sobo, kakor da bi bil prvi.« S palcem je pokazal na prejšito platneno vrečko, ki je ležala na vrhu vozička. »V blagajniški sobi boš vzel vse bankovce, razen tistih po en in pet dolarjev — torej vse od desetakov navzgor — ter jih strpal v tole vrečko. Nikar se ne vrni z izgovorom, da jih ni bilo. V blagajniški sobi jim reci le, da te je po denar poslal ravnatelj, ki ga nujno potrebuje. Če bo kdo siten pa bo hotel vedeti, čemu te je poslala, skomignij z rameni, češ da ne veš ter te tudi ne zanima. Zatem zaveži vrečko, jo položi na vrh vozička in ga odpelji iz blagajniške sobe. Je dovolj? Si razumel?«

Velikan je skomignil z rameni. »Seveda,« je ravnodušno dejal in potegnil iz cigarete.

Brick se je zasmeljal. »Morda se čudiš,« je tiho dejal, »čemu naj bi vsi to storili, ko boš na varnem v blagajniški sobi, kjer te ne moremo nadzorovati?«

Velikan je spet skomignil z rameni. »Mislim si.«

Stal sem za majhnim vozičkom z roko na ročaju in molčal. Tako je bilo sklenjeno. Roko sem skrival s telesom, tako da je možakar ni videl. S kazalcem sem se dotikal majhnega kovinastega gumba znotraj votlega ročaja.

»Prav,« je užival dejal Brick. »Seznani se še z ostalimi člani naše male skupine!« Pritisnil sem s kazalcem na gumb in vključil stikalo. Znotraj vozička je spregovoril zvočnik, ki smo ga seveda prej pripravili, gnala pa ga je avtomatična baterija, ki smo jo kupili pred potovanjem. Zaslišali smo Jerryjev hripavi, vreščeci glas. Posmehljivo je dejal: »Veseli me, da sem vas spoznal, gospod. Upam, da vas ne bo treba ubiti.«

Možakarjeva željust je pričela podrhtevati. Za trenutek je osuplo zrl na voziček. Zatem je zaprl usta in stisnil željusti ter pričel pozorno opazovati voziček. Oči so se mu zaprle. Zatem se je sprašujoče zazrl v Bricka. Medtem sem že izpustil gumb v ročaju vozička in magnetofonski zvočnik ni več deloval.

Brick je počasi prikimal. »Tako je,« je dejal. »V blagajniški sobi boš imel družbo in prav tako na vsakem koraku tja in nazaj...«

Zunanja vrata so se odprla, vstopili sta dve dvajsetletni dekleti, se ustavili in nas pogledali. Bili sta zmedeni, brčkone sta pričakovali, da bosta vstopili neposredno v prostore Haroldovega kluba in ne v predverje.

Guy se jima je nasmehnil in se z roko prijazno dotaknil klobuka. »Kar naprej, dekleta, in zmebili se boste vašega denarja — naglo in brez bolečin.« Ves čas, ko je govoril, ju je otipaval s pogledom od nog do glave. Eno od njiju je malce zardelo, se hlastno zahvalilo in obe sta naglo smuknili skozi vrata v kazino.

»Naš prijatelj bo sedel v vozičku,« je smehljaje se dejal Brick. »In zapeljal ga boš v blagajniško sobo pa nazaj tako, da ga nihče ne bo videl. In čemu boš storil tako?« Brick mi je prikimal: »Povej mu, Louis!«

Pokimal sem z glavo na voziček, ki je stal poleg mene in odločno dejal: »Dečko tule notri meri le pet čevljev in tri palce in ni večji, kakor so običajno džokeji. Naž voziček je prav zaradi tega malo večji od vašega, sicer ne bi bilo znotraj dovolj prostora. Malo starejši je od nas, nočem reči, koliko. Lep čas je preživel v državni kazalnici, ne bom rekel, čemu. Sicer pa je že nekaj časa svoboden, ker je zbežal.«

In zdaj me poslušajte, gospod,« sem počasi nadaljeval. »Razdelili smo si vloge in povedal vam bom, čemu je v vozičku, namesto da bi bil tule z nami. Prvič je imeniten strelec, resno vam povem. In drugič: izjavil je, da noče več sedeti.« S kazalcem sem pritisnil na gumb pri ročaju, vendar nisem utihnil, temveč nadaljeval tolikokrat ponovljene in naučene besede: »In povem vam — jaz mu verjamem. Če je kaj, v kar sem preprič...«

Glas iz vozička me je rezko prekinil: »Preklete prav boste imeli, če mi verjamete! Nikdar več nočem sedeti, raje si porinem pištolo v vrat in pritisnem na petelina — toda šele za vami, gospod. Prvega te bom upihnil, nikar se ne zanašaj, gospodič. Ti pasji sin, prvega te bom upihnil.«

Spustil sem gumb in zmajal z glavo pa ves čas resno in preteče zrl v velikanove oči. S prepričujočim glasom sem dejal: »Poslušaj, Jakec, tale misli resno, verjemi mi! Želim, da bi se vse dobro končalo. Nočem, da bi se komu kaj hudega pripetilo. Če si kdajkoli koga poslušal, naj bo to sedaj.«

Tale v vozičku noče nikdar več sedeti in to je resen sklep, dobro vem. Če bo kaj narobe, bo prvega ubil tebe, zatem pa še samega sebe. Poznam ga in vem, da govori resnico. Je imeniten dečko,« sem hlastno pristavil in spet pritisnil na gumb, »eden najboljših.« Iz vozičkove notranjčine se je začulo zlobno hehetanje, zatem sem spet spustil gumb. »Vendar se ga bojim in zadnji človek na svetu je, ki bi mu hotel zastaviti pot.« Sper sem se za trenutek zazrl v velikanov obraz. Potem sem skomignil, češ da sem storil vse, kar sem mogel in mu tako dal vedeti, da bo nasprotno ravnanje pomenilo njegov pogreb.

Veliki možakar ni odgovoril in spet sem nadaljeval. »Tale voziček je malce drugačen kakor tvoj. Povsod po stenah,« pokazal sem nanje, »so špranje. Niso široke, to lahko vidiš tudi sam. Le dva palca, vendar dovolj, da te lahko tisti od znotraj ves čas opazuje.« Pokazal sem na pokrov vozička. »Tele odprtine je stežka opaziti, vendar so dovolj velike. Skoznjnje te bo opazoval ves čas in napačna kretnja,« skomignil sem z rameni, »pa bo po tebi. Pogledaj si tole, vidiš? Pokrov ni močno pritrjen na voziček. Vse, kar mora storiti, je to, da vstane, pokrov pade z vozička — pa te lepo pihne. Tudi stene lahko izbije, tako da odpadejo. Ne moreš ga ujeti v zanko, tudi zapreti ga ni mogoče in tako mu ne boš mogel preprečiti, da te ne bi ustrelil, če se mu bo le zahotelo. Si sledil, gospod?« Pritisnil sem na gumb. »Boš storil tako?«

Glas v vozičku se je spakoval: »Tako je prav, gospod, boste storili tako?«

Veliki možakar je vzdihnil in mi prikimal, potem pa se ozrl na voziček in rekel: »Da!«

Brick je dejal: »Ni dvoma, da lahko ujameš našega tovariša, kadar le hočeš. Zapelješ ga med dvojna železna vrata pa se ozreš proti stropu. Ali pa pozvoniš na alarmni zvonec. Pričneš vreščati ali pa v blagajniški sobi napišeš svarilo na listič, medtem ko boš polnil vrečko z bankovci. Lahko nekomu komaj opazno pomahaš ali pomežikneš v blagajniški sobi. Toda prepričan sem,« in Brick je odkimal, »da v tem primeru prav gotovo ne boš odnesel cele kože. Prav gotovo, da je ne bi odnesel, v to sem prekleto prepričan.«

Ves ta razgovor smo nešteto krat ponovili v Guyjevi garaži. Vsako besedo in kretnjo smo vežbali in siti smo bili Jerryja, ki je to zahteval. Zdaj pa smo bili zadovoljni. Vse je šlo kakor po loju, stali smo in govorili, če pa je bilo potrebno, sem s prstom pritisnil na gumb v pravem trenutku in magnetofon, baterije in zvočnik so opravili svojo nalogo nadvse imenitno in brezhibno. Ko bi se še ostalo tako ujemalo z načrtom, bi bilo vse res v najlepšem redu.

Brick je nadaljeval, kakor je bilo v načrtu. »Najbolje bo, če trdno skleneš, da ne boš poskušal nikogar opozoriti, kajti tale v vozičku bi te prav zanesljivo videl in te ubil, čeprav bi mu šlo zelo za nohte. Za vraga...« se je Brick široko zasmeljal in spet sem pritisnil na gumb, »to bi bila res zadnja stvar, ki bi jo storil v svojem življenju in bolje bo...«

Sladkobno hudobno je siknil glas iz magnetofona: »Za božjo voljo, prenehajte vendar! Dovolj govoričenal! Če ne verjame, mu nikdar več ne bo treba dvomitil! Utihnite in na delo!«

Pritisnil sem na gumb in Brick je naglo zinil proti vozičku: »Prav, prav, oprostite! Možakarju pa je tiho dejal: »Pojdi torej! V blagajniški sobi poberi ves denar in če se vrneš brez njega, se bomo pač še kaj pogovorili. Ko se vrneš, položi vrečko z denarjem na pokrov vozička in zapelji k južnemu vhodu iz Lincolnovega drevoreda.« Brick je pokazal name. »Tale bo stal znotraj ob vhodu in te čakal. Imate še kakšno vprašanje, gospod? Govorite!«

Veliki možakar je za hip pomislil. Njegov obraz je bil blede, vendar brezizrazen, tako da nismo vedeli, kaj je premišljeval ali nameraval. Potem je odkimal. »Mislim, da nimam ničesar reči,« je rekel.

»Potem pojdi,« je dejal Brick, namignil proti vozičku in ko je velikan stopil pa prijel za ročaj, sem se obrnil k notranjim vratom. Odprl sem vrata in pridržal voziček s telesom. Velikan ga je porinil skozi vrata, spet sva bila v kazinu in vrata so se zaprla za nama.

Doma smo večkrat razpravljali, kaj bi bilo treba storiti dalje. Moje mesto, ko bi se možakar z belo srajco vrnil iz blagajniške sobe z vozičkom — če bi se namreč — je bilo pri vogalnem vhodu na Lincolnov drevored ob južni strani. Namesto da bi šel skozi kazino do vhoda, bi lahko skozi predverje odšel v Douglasov drevored, stopil okrog vogala in zavil v Lincolnov drevored, kjer je čakal Jerry s prikolico, pa odšel skozi južna vrata v igralnico na svoje mesto.

„Najpomembnejši dogodek v mojem življenju“

Jože Osterman, dijak VIII. razreda blejske osemletke in načelnik pionirske organizacije je še ves razburjen pripovedoval, kako je doživel svoje prvo srečanje s tova-

so pregnali vzkliki: 'Zdravo, tovariš Tito!' Maršal nas je pozdravil s toplimi besedami in izrazil veselje, da nas lahko vidi v svoji bližini. - Njegove prisrčne besede so v meni pregnale še zadnje sledove razburjenosti.

Tito je hodil od mize do mize. Pogovarjal se je z nami, kot da bi se že dolgo poznali. Čas ni bil naš najboljši prijatelj. Slikali smo se, vsi smo hoteli biti ob njem. Posloviti smo se morali od našega gostitelja.

Spet sedim v šolskih klopih, v meni pa še vedno živi tisti dan ali najpomembnejši dogodek v mojem življenju.

Učenci so z žarečimi očmi poslušali Jožkovo pripoved. V lepih besedah, ki bi jih komaj pričakovali od 14-letnega fanta, je svojim prijateljem in mlajšim oživel delček nepozabnega dne.

STANE ŠKRABAR

TOVARIŠI SO MU PRISLUHNI Z IZREDNIM ZANIMANJEM. PRIPOVEDOVANJE O OBISKU PRI PREDSEDNIKU TITU JE VEDNO ZANIMIVO

**mlada
rust**

rišem Titom. Ta dan mu je prinesel najlepše priznanje za marljivost.

Sedli smo med učence in poslušali njegovo pripoved: o potovanju, o srečanju s pionirji iz bratskih republik. Tokrat je pripovedoval že drugič, zakaj nimajo večjega prostora, da bi vsem hkrati govorili:

„Vedro razpoloženje je dopolnjeval nemir, nestrpnost pričakanje jutrišnjega dne. Zjutraj smo oblekli pionirske kroje. Čakali smo avtobus. Peli smo in živahno kramljali. Obnašali smo se, kot da bi si dajali pogum. Čez pol ure, uro se bomo srečali z Maršalom. Neki čuden strah je bil v meni in hkrati sem se veselil tega dogodka. Se vedno nisem mogel verjeti, da bom segel Maršalu v roke, da bom tik ob njem.

Z avtobusom smo se odpravili proti Belemu dvoru. Na dolgi asfaltni cesti so nas spremljala visoka drevesa. Ob vhodu so nas sprejeli časnikarji in fotoreporterji. Stopili smo v Beli dvor in čakali. Tako dolgo, strašansko dolgo in polne čudnega nemira so bile te minute. - Nenadoma je završalo, tišino

Srna in orel

Na visoki skali je stala poskočna srna. Ko jo ugleda požrešni orel, prileti k njej in ji reče: „Pa res, da si poskočna, oj, srna, vendar pa ne bi hotel zamenjati svojih peruti za tvoje noge.“

„Jaz pa svojih nog ne za tvoje peruti,“ se mu odreže srna ponosno.

„Hm,“ de nato orel zaničljivo, „pa skoči čez tale prepad, ko se hvališ s svojimi nogami. Bomo videli, kdo bo prej čezenj, ti ali jaz!“

Srna ujeze te besede in se hitro požene čez prepad. Toda ta je preširok in srna tresi vanj tako nesrečno, da pri prici obleži mrtva.

Orel pa se veselo spusti nizdol in odnese svoj plen brez truda v gnezdo.

„Da, da,“ pravi in si ogleduje mrtvo žival, „kaj pa bi vas ugonabljal, ko vas pogubljata častihlepnost in jezala!“

Ob Brebovnicah v Poljanski dolini je prazen, na pol razpadel mlin, v katerem je nekdanj živel in kmetom zrnje mlet takšen mlinar, ki je bil skopuh in za vse prošnjje-siromakov gluha. Prav nič ni bil podoben mlinarju! Mlinarji so po navadi debeluhli, brebovniški paliskar pa je bil pretegnjen ko suha južina, da so mu hlače dopetate opletale okrog tenkih nog. Trebuha skorajda ni imel, a če je veter le malo močnejše okrog mlina zavel, je suhača zanašala ob potoku, da je prej ko prej odšel v mlin in se skrtil pred vetreem. Takšen suhec pa je bil zato, ker je bil izjedljiv in skoporitec, da niti sebi ni privoščil zadosti jedače; nič čudnega torej, če so ga bile same prazne hlače.

Pri takšni samogojni trlici pa tudi noben hlapček ni dolgo služil. Če je bil hla-

pec namreč mlad, je bil tudi jedljiv. Jeduhu pa je skopuh mlinar počital vsak grižljaj.

A nekoč se je skopuški mlinar le namahnil na hlapec, ki je bil prebrisan, kot le kaj. Preden se je hlapec udingjal v mlinu, je mlinarju dejal:

„Ej, gospodar, če sem že hlapec, nikar ne mislite, da sem tudi takšen trapec, ki bi dobro delal, a slabo jedel. Za težko delo zahtevam dobro jelo! Ne bojte se, da bi se kdaj tolikanj napokal, da bi ne mogel polne vreče zrnja izsuti v grot! Če bi se pa kdaj le tako najedel, da bi mi na trebuhu lahko koso sklopali, jo pa le dajte! Ne bom ne vpil ne bentil, če boste s kladivom udrihali po meni!“

Kaj je hotel skopi mlinar? Brez hlapca ni mogel shajati, zato je na vse, kar je le-ta zahteval, na videz pristal. A

da bi se mu vsaj malo maščeval, je dejal:

„Hlapec, vzemi oskrd pa okleši vrhnjak, če si zadosti jak!“

„Ej, takošnega dela tukaj pač ni, da bi ne zmogle ga moje moči!“ se je hlapec zasmel, pograbil mlinski kamen, ga postavil na sredino mlina ter ga s koničastim kladivom oskrdal, da je bil spet pravilni za mletev.

Mlinar se je začudil hlapčonovi moči, ko je videl, da je težki vrhnjak dvignil s tal in ga privil pod grot, kakor da bi dvignil prazen sod. „Ti si pa zares jak ko sam vrag!“ je najprej vzklilnil, poletel pa še zažvižgal od začudenja. A namesto, da bi skoporit mlinar dal po težkem delu hlapcu jesti, kot se spodobi postreči hrustu, je postavil za obed na mizo latvo sokta; pa še ta je bil neslan.

Hlapec se je tako razjezil, da je še tisti hip preklel mlinarja in njegov mlin ter odšel v službo k sosednjemu mlinarju, ki je imel mlin ob Poljanski Sori.

Tako je mlinar ostal sam. In ker nihče ni hotel služiti pri njem, je tudi mlin začel propadati, saj so se ga pomeljarji izogibali in nosili zrnje mlet v dve uri oddaljeni mlin ob Poljanski Sori.

Nekega dne pa je prišla le skoporitniku ob Brebovnicah uboga kočarica, ki je doma imela sedem lačnih ust. Otroci, ki so bili kruha lačni, so vekali od vida do vida; le noč se jih je usmili, da v spanju niso čutili lakote. Uboga ženska je prošla mlinarja za merico moke, da bi doma spekla kruha gladni deci. Skopuh, ki je bil za njene reve gluha, pa se ji je posmehoval:

„Glad ima ostre zobe! A kdor se na tujo pomoč zanaša, vodo v situ prenaša!“

In jo je brezarčno nagnal.

Se tisto noč pa je Brebovnica narasla, da je voda odplavila vse, kar je bilo v mlinu. In ker obubožani mlinar med samimi praznimi stenami ni mogel živeti, je odšel po svetu. Kadar ga imajo še dandanašnji Poljanci v mislih, pravijo: „Ker se je tuji nesreči smejal, se je nad svojo jokal.“

Prazni mlin, skoraj razpadla ruševina, pa še zdaj stoji ob Brebovnicah. Nihče noče vanj, ker je zaklet.

LOJZE ZUPANC

JESENISKI PIONIRJI SO SE V SREDO POMERILI TUDI NA SKIROJIH. NAJVEČJI DEZ JIM NI PREPREČIL TEGA IZVIRNEGA TEKMOVANJA, KI PA ŽAL NI IMELO VELIKO GLEDAVCEV.

* paliskar - mlinar, prekrit s palisko t. j. prahom v mlinu

Mandolina

Objavljamo besedilo popevke, ki je bila nagrajena na letošnjem festivalu slovenskih popevk na Bledu. Avtor besedila je dr. Lev Svetek, popevko pa je skomponiral Kranjčan dr. Vladimir Stiasny.

Kadar v noči zvezde zažarijo, kadar misli v daljo polete — zvoki mandoline zadržijo in v melodijo mi izzvene...

Enkrat še zapoj mandolina pesem nežno, ki sem jo pod oknom tvojim vedno pel.

Enkrat še zapoj melodijo meni bežno, ki sem jo najrajši imel.

Zapoj mi zjutraj, ko sonce vstaja zapoj zvečer, ko pojdem spat, saj kadar poješ ti se v srcu mi budi pomlad!

Enkrat še zapoj mandolina pesem mojo pesem, ki sem pel jo takrat...

Ko v zvezdnato noč tvoj zven je zapel — in v srcu je bila pomlad!

ZMOTA

— Sestra vi ste se morali zmotiti, jaz pričakujem sina!

BREZ BESED

BREZ BESED

ZALJUBLJENOST

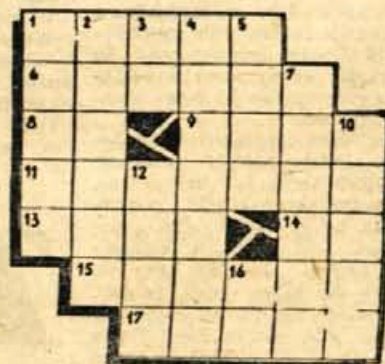
Mladi mož, ali ne veste, kaj se spodobi. Najprej dokončajte jed in pritrhanite ljubezensko izjavo za po jedi!

PRIDOBITEV

Odlčna priprava je ta novi sesavec!

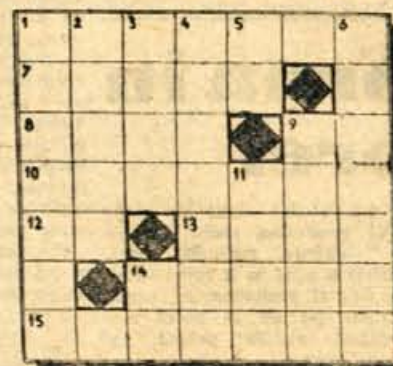
Križanka št. 29

Križanka je magična, zato velja prva številka za opis vodoravno, druga pa za navpično:

1. turško moško ime; 6. 2. prevarant, goljuf; 8. 3. osebni zaimek; 9. 12. leha; 11. 4. lekarna; 13. 5. gole; 14. 16. oranje; 15. 7. umetnostna smer fevdalizma; 17. 10. ljudstvo, nacija.

Križanka št. 30

Križanka je magična, zato velja prva številka za opis vodoravno, druga pa za navpično:

1. glinasto glasbilo; 7. 2. zaključek; 8. 3. francoelci pisatelj; 9. 14. avtomobilska oznaka Splita; 10. 4. prekapnica; 12. 5. jačetnici največjega slovenskega pisatelja; 13. 11. travniška rastlina; 14. 9. začetek tekme; 15. 6. zveza držav.

REŠITEV KRIZANKE ST. 27

Vodoravno: 1. kantina, 8. agregat; 9. da, 10. Krka, 11. vsa, 12. obet, 14. re, 16. koridor, 18. aralija.

REŠITEV KRIZANKE ST. 28

Vodoravno: 1. kostanj, 7. odpor, 8. spor, 9. kč, 10. tortura, 12. ar, 13. ulan, 14. Kranj, 15. jokanje.

ZAPOSILITEV

Odkar je žena v službi, morava jemati otroka vsak dan v urad

Veter je tako močno pibal, da je pripogibal televizijske antene. (V zgodbah veter ne pripogiba več drevoja, ampak antene.) Po ulici je tekel človek v dežnem plašču in si pridrževal klobuk.

— Ali ste videli psa z velikimi ušesi in kratkim repom, — je nagovarjal mimoidoče in glas mu je

ti, ker je to rasni pes z odličnim rodovnikom.

— A kakšne barve je vaš pes? — je vprašala neka ženska.

— Še sam ne vem, ali je boljše, da rečem, da ima rumeno dlako s črnimi pegami ali črno z rumenimi pegami.

— Takšen pes je šel po tej ulici, — je dejal starček, ki je bil zelo čudno oblečen.

Izgubljeni pes

razodeval zaskrbljenost, ki je mejila na paniko.

— Vse je odvisno od tega, kaj vi označujete s pojmom pes, — je dejal eden izmed mimoidočih.

— S tem pojmom označujem svojega psa, ki sem ga izgubil. Pravzaprav, pes je izgubil mene, ker sem vstopil v neko kavarno, a on ne trpi kavarn. Tako se je zgodilo, da sem odšel pri drugih vratih in pri tem pozabil nanj.

— To pomeni, da je prišlo do majhnega nesporazuma med vami in psom, — je zaključil spet tisti mimoidoči.

— Lahko bi se tako reklo. Naj bo kakor boče, toda moram ga naj-

— Kdaj? — je planil človek ves ožarjen.

— Mislim, da je bilo to devet sto petega leta, — starec je vidno napanjal spomin.

— Vi se norčujete iz mene. Kako bi moj pes mogel iti tod devet sto petega, ko je pa danes dvainšestdeseto leto.

— Takoj sem pomislil, da to ne more biti vaš pes, ker se mi dozdeva, da je bil tisti last nekega grofa, a na prvi pogled je očitno, da vi niste grof, — je rekel starec z nekoliko zlobe v glasu.

— Od kod pa vi veste, da nisem grof? — je razjezil človek.

— Prvič, grofi so ukinjeni, drugič, vi ne delujete niti najmanj grofovsko. Takoj se vidi, da nimate modro kri.

— A zato imam moder avtomobil, plemenitega psa in velike dohodke, — je ta odgovoril.

— Če je tako, potem vsa čast, — starec se je odkril in se globoko priklonil.

— Pa kaj res ni nihče videl mojega psa? — je človek proseče zapil.

— Jaz sem ga videl, toda nočem povedati keje, — se je omejal neki novodoilec.

— Zakaj nočete povedati? — se je začudil človek.

— Zato, ker imate avto in velike dohodke, — je izravnal novodoilec zlobno glavo.

— Toda meni je vse to pridobil pes. Nastopa v filmih, — je dejal človek.

— Pa zakaj takoj ne poveš, da je to filmski pes. Vem, kje je in takoj vam bom pokazal. Samo, to zahtevam od vas, da mi uverite, da se še jaz pojavim na filmu. Lahko bi bil dvojniki vašega psa v nevarnih prizorih. Življenjski sen mi je, da postanem filmski igralec, — je dejal zlobni prišlec, toda sedaj s prosečim glasom. In dva človeka sta odšla po psa.

A. MARJANOVIČ